

7. Nemanja Jovancic. Student Satisfaction Survey: 24 Question Samples// Електронний ресурс : режим доступу : <https://www.leadquizzes.com/blog/student-satisfaction-survey/>

References

1. Goncharenko S. U. Golovne – yakist` osvity / S.U. Goncharenko // Pedagogichna gazeta. – 2006. – # 3. – S. 4.
2. Zagvyazinskij V. Metodologiya i metody psihologo-pedagogicheskogo issledovaniya : ucheb. posobie dlya studentov vyssh. ped. ucheb. Zavedenij / V.Zagvyazinskij, A. Astahov. – Moskva : Akademiya, 2001. – 208 s.
3. Lokshyna O. I. Monitory`ng yakosti osvity` : svitovy`j dosvid / O.I. Lokshy`na // Pedagogika i psy`xologiya. – 2013. – # 1. – S. 108–116.
4. Romanenko Yu. A. Osnovy` organizaciyi monitory`ngu u vy`shhomu navchal`nomu zakladi / Yu.A.Romanenko // Vy`toky` pedagogichnoyi majsternosti. Ser.: Pedagogichni nauky`. – 2011. – Vy`p. 8 (1). S. 49–54. URL: goo.gl/41m5mR.
5. Romanenko Yu. A. Yakist` osvity` : sut` ponyattya ta ocinyuvannya / Yu.A.Romanenko // Visnyk NPU im. M. P. Dragomanova. URL: goo.gl/F7B9Vc.
6. Fedorchenko Yu. Pro monitory`ng ocinyuvannya ta zabezpechennya yakosti osvity` / Yu.Fedorchenko. URL: <http://osvita.ua/vnz/54822/>. URL: <http://dinz.gov.ua>.
7. Nemanja Jovancic. Student Satisfaction Survey: 24 Question Samples// Електронний ресурс : режим доступу : <https://www.leadquizzes.com/blog/student-satisfaction-survey/>

Стаття надійшла до редакції 24.03.2020 р.

УДК 370.153 + 372.52

DOI 10.31652/2415-7872-2020-62-87-92

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТА

Л. С. Бровчак

orcid.org/0000-0001-8321-9267

Л. М. Ліхницька

orcid.org/0000-0002-0883-7628

Л. В. Старовойт

orcid.org/0000-0002-5888-1651

У статті розкрито сутність понять «умова», «компетентнісний підхід». Визначено психолого-педагогічні умови розвитку особистості студента в освітньому процесі. Розглянуто критерії оцінки та етапи формування компетентності студентів. У статті проаналізовано послідовність застосування різних методів, прийомів і форм організації занять у процесі формування компетентності особистості під час навчання у ЗВО. Обґрунтовано теоретичні та методологічні засади формування компетентності, зміст компетентнісного підходу до професійної підготовки.

Ключові слова: компетентність, особистість, розвиток особистості, психолого-педагогічні умови.

PSYCHOLOGICAL AND PEDAGOGICAL CONDITIONS OF PROFESSIONAL STUDENT COMPETENCE FORMATION

L. Brovchak, L. Likhitska, L. Starovoit

The article reveals the essence of the concept's condition and competence approach. Psychological and pedagogical conditions for the development of the personality of the student in the educational process of the university are determined. The evaluation criteria and the stages of the formation of students' competence are revealed. Analyzed the sequence of application of various methods, techniques and forms of organization of classes, implemented in the framework of the formation of the competence of the individual in the learning process at the university. The theoretical and methodological foundations of the formation of competence are substantiated, the content of the competence-based approach to vocational training, highlights the set of psychological and pedagogical conditions for the formation of students' competence, the implementation of psychological and pedagogical conditions in educational practice that contribute to solving the most urgent problem of modern higher education – preparing a competitive graduate. In the context of the structural and substantive reform of higher education, the role of the subsystem, which provides the development and implementation of new learning technologies, is significantly

enhanced. In this context, the role of priority directions of technology development in higher education is increasing, with the aim of: updating content and teaching methods through the active use in the educational process of the results and technologies of scientific research, increasing on this basis the effectiveness of independent student creative work; introduction of high intellectual technologies in the educational process, which involves the formation of knowledge in order to obtain a new intellectual product; creating a psychological, comfortable learning environment that provides academic freedom to the teacher and student in choosing the forms and methods of learning, creating conditions and stimulating the rhythmic intensive educational work of students. The training of future teachers is a sphere of pedagogical activity, the effectiveness of which largely depends on a clear understanding by the teacher of the subject of his activity and professionally important qualities that determine the competence of a specialist in an open educational space.

Keywords: *competence, psychological and pedagogical conditions of development of the personality, formation of the student competence.*

На сучасному етапі розвитку вищої освіти основна увага приділяється формуванню компетентності майбутніх випускників. Розвиток компетентної особистості в освітньому процесі у ЗВО здійснюється за певних психолого-педагогічних умов.

У науковій літературі формування компетентностей студентів досліджували такі науковці, як В. Г. Кремень, О. В. Овчарук, А. В. Козир, В. А. Петрук, С. Д. Гусарев, Б. І. Мокін, Е. Ф. Зеєр, В. А. Ісаєв та ін.

Уважаємо за необхідне обґрунтувати теоретичні та методологічні засади формування компетентності, зміст компетентнісного підходу до професійної підготовки, визначити сукупність психолого-педагогічних умов формування компетентності у студентів.

Мета нашого дослідження обумовлює такі завдання: розкрити сутність понять «умова», «компетентнісний підхід», визначити психолого-педагогічні умови розвитку особистості студента в освітньому процесі ВНЗ, критерії оцінки та етапи формування компетентності студентів.

Етимологія поняття «умова» дозволяє трактувати його, з одного боку, як обставину, від якої щось залежить, з іншого, як обставину, за якої щось здійснюється [9]. З позицій філософії цей термін відображає ставлення предмета до навколишніх явищ, процесів. Предмет чимось зумовлений, а умови – це зовнішнє щодо предмета різноманіття об'єктивної дійсності. Якщо причина безпосередньо породжує те чи інше явище або процес, то умова становить те середовище, в якому останні виникають, існують і розвиваються. Середовище може бути описане в термінах конкретної сфери життєдіяльності, його можливо цілеспрямовано конструювати [4]. Отже, педагогічні умови становлять якісну характеристику основних факторів, процесів і явищ освітнього середовища, що відображає основні вимоги щодо організації діяльності, сукупність об'єктивних можливостей, обставин педагогічного процесу, цілеспрямовано створюваних і реалізованих в освітньому середовищі, і які забезпечують вирішення поставленого педагогічного завдання [1, с. 78], комплекс заходів, що сприяють підвищенню ефективності цього процесу. Мета, з якою створюються педагогічні умови та сутнісні характеристики запланованого результату і особливості середовища, в якому здійснюється процес досягнення мети, відповідно, визначають вибір адекватних психолого-педагогічних умов, комплекс заходів, що сприяють підвищенню ефективності цього процесу.

освіті поняття «психолого-педагогічні умови» тісно пов'язане з поняттям «педагогічний процес», оскільки умови проявляються саме в педагогічному процесі і створюються з метою його оптимізації. Педагогічний процес – це функціональна характеристика педагогічної системи, провідний фактор її особистісно-розвиваючого потенціалу. Елементами педагогічної системи є: цілі й завдання; суб'єкт (викладач) і об'єкт-суб'єкт (учень), їхня взаємодія; умови і принципи побудови роботи; зміст і організаційні форми; засоби, способи і методи; контроль і корекція; результати і їхня оцінка [2, с. 67]. Позитивний вплив педагогічного процесу визначається сукупністю «впливу проведених занять, їх змісту, методики, стилю викладання, особистості викладачів» [6, с. 57].

Аналіз досліджень, присвячених виявленню психолого-педагогічних умов, які сприяють вирішенню тих чи інших освітніх завдань, дозволяє виділити в них три основні групи:

інформаційні (зміст освіти; когнітивна основа педагогічного процесу);

технологічні (форми, засоби, методи, прийоми, етапи, способи організації освітньої діяльності; процесуально-методична основа педагогічного процесу);

особистісні (поведінка, діяльність, спілкування, особистісні якості суб'єктів освітнього процесу; психологічна основа освітнього процесу) [3, с. 69].

Отже, під психолого-педагогічними умовами розуміємо певну організацію освітнього процесу в сукупності педагогічних засобів, методів і форм конкретних способів педагогічної взаємодії, інформаційного змісту освіти, особливостей психологічного мікроклімату, що забезпечує можливість цілеспрямованого педагогічного впливу на студентів.

Сукупність психолого-педагогічних умов досягнення певної мети визначається, по-перше, сутністю і змістом формування якостей особистості (як основи для вибору базових освітніх підходів, принципів,

засобів і методів впливу) і, по-друге, специфікою середовища, організаційних умов і суб'єктів діяльності установ, в яких здійснюється освітній процес у ЗВО. Інтерес становлять умови, що визначають можливість і успішність розвитку компетентності особистості, а також використання компетентнісного підходу до професійної підготовки студентів.

Суть компетентнісного підходу в професійній підготовці студентів, дозволяє реалізувати всі вищезазначені умови системно, із застосуванням найбільш адекватних стосовно сутності компетентності як якості особистості, засобів, методів і форм організації навчально-виховного процесу.

Сутність компетентнісного підходу полягає в пріоритеті орієнтації на такі цілі освіти, як здатність до навчання, самовизначення, самоактуалізація, соціалізація і розвиток індивідуальності [5].

В. Г. Кремень зазначає, що з позиції компетентнісного підходу формування компетентності є цілеспрямованою і здійснюється тільки за рахунок методичних і педагогічних підходів, а не за рахунок «викладання» на предметно-змістовному рівні. Для цього передбачається необхідність відповідної організації освітнього процесу, а саме: зміна ролі викладача – від трансляції знань і способів діяльності до проектування індивідуального особистісного розвитку кожного студента; упровадження інноваційних методів стимулювання навчальної діяльності за допомогою дії, обміну досвідом, вивчення досвіду, постановки і творчого вирішення проблем; застосування методів навчання, які сприяють формуванню всіх складових професійної компетентності студентів, залежно від їх особистих схильностей; орієнтація студентів на нескінченну різноманітність професійних і життєвих ситуацій, забезпечення міцного взаємозв'язку освітніх цілей з ситуаціями реалізації на ринку праці; застосування альтернативних оціночних процедур, які адекватні особливостям придбаного студентами досвіду – набору компетенцій і враховують індивідуальні особливості розвитку [1, с. 75].

Е. Ф. Зеєр уважає, що центральне місце в реалізації компетентнісного підходу належить розвивальним технологіям, а саме: когнітивно орієнтованим (діалогічні методи навчання, семінари-дискусії, проблемне навчання, когнітивне інструктування, когнітивні карти, інструментально-логічний тренінг, тренінг рефлексії та ін.); діяльнісно орієнтованим (метод проектів, імітаційно-ігрове моделювання, організаційно-діяльні ігри, контекстність навчання та ін.); особистісно орієнтованим (інтерактивні та імітаційні ігри, тренінги розвитку, розвиваюча психодіагностика та ін.) [9].

За нашим баченням сутності компетентності студентів як системної сукупності загальносоціальних і професійних характеристик можемо констатувати, що компетентнісний підхід до освіти має сприяти оптимізації освоєння й виконання студентами багатьох соціальних і професійних ролей, забезпечувати здатність до реалізації різноманітних соціальних і професійних рольових функцій, передбачає орієнтацію компетентнісного підходу на оволодіння студентами контекстною інформацією й творчими способами її використання, на їхню орієнтацію в розмаїтті ситуацій соціальної і професійної дійсності і розвиток умінь адекватно діяти в мінливих обставинах.

Цілеспрямований розвиток компетентності за допомогою реалізації компетентнісного підходу в процесі професійної підготовки пов'язаний із:

а) певним змістовним і процесуальним структуруванням і наповненням змісту навчання для забезпечення цілісності, внутрішньопредметних і міжпредметних інтеграцій наукового знання, раціонального поєднання варіативності й інваріантності інформації, її фундаментальності й контекстності;

б) вибором і реалізацією ефективних форм і методів організації діяльності студентів щодо системного оволодіння соціальними і професійними знаннями, їх свідомого творчого застосування, оволодіння навичками професійної діяльності, соціальної поведінки, соціального і професійного спілкування;

в) організацією конструктивного педагогічного взаємодії, що сприяє розвитку свідомого ставлення студентів до змісту освіти, відповідального ставлення до своєї діяльності і поведінки, підвищенню їх освітньої активності тощо.

Важливим аспектом організації процесу формування компетентності особистості є врахування закономірностей розвитку мислення й діяльності. Формування та якісне вдосконалення системи знань, зумовлено саме розвитком мислення й діяльності. Мислення також правомірно розглядати як діяльність (інтелектуальну, або розумову) [7, с. 125].

У зв'язку з цим, важливо ефективно структурувати послідовність освітніх методів і прийомів. Їхнє застосування має сприяти поступальному розвитку психологічних характеристик компетентності (інтелектуально-когнітивних і діяльнісно-поведінкових) і становленню внутрішньої мотиваційної основи саморозвитку й професійного вдосконалення студентів. Варто враховувати і використовувати ті методи і прийоми, які найбільше підходять для послідовного формування системи знань, становлення ціннісних відносин, розвитку поведінки й діяльності, відповідають змістовним аспектам формованого блоку компетентності. Отже, необхідно опиратися на закономірності розвитку когнітивної, мотиваційно-ціннісної та діяльнісно-поведінкової сфер особистості.

Ефективними для формування компетентності можна вважати: прийоми мнемічної діяльності, методи і прийоми вітагенної освіти, прийоми емоційного впливу, роз'яснювальні та дискусійні методи тощо.

Закономірності розвитку різних особистісних характеристик, якостей (мислення, пам'яті, діяльності, інтересів, цінностей та ін) зумовлюють правомірність послідовності застосування різних методів і прийомів, а також відповідних їм форм організації занять, що реалізуються в рамках формування кожного виду компетентності.

До них відносимо такі, як: пряма установка на запам'ятовування блоку інформації (лекція), згрупування і класифікація даних (семінар), відбувається формування когнітивної основи подальшої роботи; роз'яснення аксіологічного змісту інформації, переконання в соціальній значущості обговорюваних цінностей, соціальних/професійних ролей і функцій (лекція-бесіда); обговорення індивідуально-особистісного ставлення до інформації, переконання щодо її особистісної значущості за допомогою застосування прийому ретроспективного аналізу життєвого досвіду, пов'язаного з соціальними/професійними взаємодіями (семінар); підбір прикладів соціальної професійної взаємодії, діяльності з життєвого досвіду студентів, літератури, періодики (самостійна робота вдома); рішення ситуативно-проблемних завдань, пов'язаних з аналізом й оцінкою ситуації, пошуком та обробкою відповідної інформації, узагальнення інформації та формулювання висновків (семінар); виконання завдань на пошук аналогій із життєвого досвіду, що ілюструють зроблені висновки (семінар, самостійна робота вдома); розв'язування ситуативно-проблемних завдань, пов'язаних із вибором способів дій для зміни ситуації (семінар); обговорення сконструйованих індивідуальних стратегій у формі диспуту, дискусії (семінар); організація рольових або ділових ігор, пов'язаних з імітацією ситуацій соціальної взаємодії/професійної діяльності (семінар); вирішення ситуаційно-проблемних завдань, пов'язаних з контролем і корекцією поведінки та діяльності (семінар); розробка та презентація проектів, що сприяє внутрішньо-предметній і міжпредметній систематизації знань, формуванню ціннісно-мотиваційної основи конструктивної поведінки й діяльності; застосування засвоєних знань і сформованих умінь в умовах реальної практичної діяльності (громадської, професійної).

Сформованість компетентності свідчить про готовність людини до відповідної діяльності. У повсякденному розумінні готовність до будь-якої діяльності означає згоду виконувати цю діяльність, а також стан, за якого діяльність може бути виконана ефективно. Такий стан визначається сукупністю необхідних знань, які формуються в рамках теоретичної підготовки, умінь і досвіду діяльності, що розвиваються в процесі практичної підготовки.

Зміст теоретичної підготовки включає два аспекти: чому вчити (інформаційний зміст) й забезпечити системність, міцність, повноту отриманих знань і теоретичних умінь. Одним із найважливіших засобів професійної підготовки є інформаційний зміст освіти, відображений у навчальних предметах. Зміст навчальних дисциплін, що, очевидно, є безпосередньою базою формування теоретичних знань, у процесі застосування яких розвиваються відповідні інтелектуальні та практичні вміння. Ці ж знання реалізуються і в певних видах соціальної/професійної діяльності – основи накопичення досвіду й розвитку здібностей. Знання мають величезний мотиваційний потенціал у розвитку соціально й професійно значущих характерологічних якостей особистості.

Інформаційний зміст освіти зумовлений вмістом компонентів соціальної й професійної компетентності і вона має вигляд сфер наукового знання, які є базовими когнітивними основами розвитку конкретних компетенцій. Цей зміст не прив'язаний міцно до освітніх і навчальних планів, програм напрямів підготовки, оскільки, по-перше, сформуванню конкурентоспроможності на предметному рівні неможливо, по-друге, навчальні плани дуже часто змінюються. При змінах освітніх програм задані наукові сфери дозволяють визначати інваріантні блоки інформації, при цьому актуальна адекватність програм може досягатися за рахунок гнучкої зміни змісту і обсягу самостійної роботи студентів. Прогностична адекватність освітніх програм забезпечується гнучкістю й варіативністю елективних і факультативних курсів, а також різноманітністю позанавчальних форм теоретичної підготовки студентів: не тільки в рамках самостійної роботи, і в організованих формах: студентських наукових гуртках, майстер-класах, консультаціях тощо.

В організації викладання й вивчення конкретних навчальних дисциплін важливим є забезпечення міждисциплінарної інтеграції знань у контексті певних структурно-змістовних характеристик (компонентів) компетентності. Організація і супровід реальної професійної й громадської діяльності студентів є ядром до практичної підготовки випускників, основою формування у них соціального й професійного досвіду.

Практична професійна діяльність в період навчання здійснюється студентами в рамках педагогічної та виробничої практик, а також у вигляді участі в роботі студентського наукового товариства. Громадська діяльність може здійснюватися у формах участі у волонтерських рухах, культурних товариствах і творчих

колективах, молодіжних об'єднаннях, громадянських та політичних процесах і акціях, роботи в органах студентського самоврядування тощо.

Ці види діяльності становлять практичну підготовку студентів, в їхній основі лежить навчально-практична робота на заняттях. Вона може здійснюватися у формах вирішення ситуативно-проблемних завдань, участі в ділових і рольових іграх, розробки та презентації проектів, участі в професійних диспутах і т. д. Тематика ситуаційно-проблемних завдань, ділових і рольових ігор, диспутів повинна відповідати змісту формування виду компетентності.

При формуванні в майбутніх фахівців тих чи інших особистісних якостей в умовах освітнього процесу обов'язково постає питання про те, які характеристики будуть свідчити про успішність педагогічного впливу, ефективності застосовуваних методів. Для визначення ефективності конкуренторозвивального освітнього процесу необхідні критерії результативності [1, с. 6].

Сутність і структура компетентності особистості студентів зумовили такі критеріальні забезпечення освітнього процесу:

Когнітивно-інтелектуальні критерії – систематизовані контекстні соціальні/професійні знання, уміння їх інтерпретувати і творчо застосовувати при вирішенні соціальних/професійних завдань. Оцінка здійснюється за допомогою усного або письмового опитування, контент-аналізу результатів рішення задач.

Мотиваційно-вольові критерії – свідоме й відповідальне ставлення до здійснюваної діяльності і її результатів. Оцінюється за допомогою педагогічного спостереження (прагнення виправити помилки, поліпшити результати за умови, що це не змінює позначки; участь в роботі на добровільних засадах), бесід.

Діяльнісно-поведінкові критерії – практичний досвід контекстного соціальної взаємодії (професійної діяльності). Оцінка здійснюється за допомогою педагогічного аналізу, експертизи змісту й результатів діяльності.

Кожна група критеріїв може оцінюватися за кількома параметрами, що є підставами для проведення експертизи (на базі результатів педагогічного спостереження, бесід, контент-аналізу, опитування і т. д.).

Підставами для оцінки когнітивно-інтелектуальних критеріїв є:

системність знань – здатність до тематичного узагальнення інформації, її аналізу, відтворення системи понять відповідної галузі науки для вирішення конкретних соціальних/професійних завдань (навчально-теоретичних, навчально-практичних, практичних);

інтегрованість знань – здатність відтворювати, узагальнювати й застосовувати отримані при вивченні різних навчальних предметів знання і вміння для вирішення конкретних соціальних/професійних завдань (навчально-теоретичних, навчально-практичних, практичних), визначати дефіцит інформації й наукову область, до якої ця інформація стосується;

усвідомленість і практична орієнтованість знань – розуміння сфери застосування інформації, здатність визначити знання, необхідні для вирішення конкретних соціальних/професійних завдань (навчально-теоретичних, навчально-практичних, практичних).

Параметрами оцінки мотиваційно-вольових критеріїв конкурентоспроможності при вирішенні контекстних навчально-теоретичних, навчально-практичних, практичних соціальних/професійних завдань є: ступінь ініціативності й активності в діяльності; ступінь відповідальності за наслідки своїх дій; зацікавленість в результатах діяльності.

Судити про ступінь сформованості досвіду діяльності (діяльнісно-поведінкові критерії) можна за наступними показниками: обсяг швидко розв'язуваних професійних/соціальних завдань; ступінь різноманітності успішно вирішуваних професійних/соціальних завдань, які характеризують усебічність професійного досвіду, поліфункціональність діяльності; швидкість вирішення стандартних професійних/соціальних завдань; новизна, оригінальність, самостійність вирішення професійних/соціальних завдань, що характеризують ступінь творчості професійної діяльності.

Використання зазначеної сукупності показників дозволить комплексно оцінити рівень розвитку професійного досвіду в усьому його змістовному розмаїтті – як кількісно, так і якісно [1, с. 14].

Найбільш значущими критеріями відповідно до тези «практика – критерій істини» є діяльнісні. Через це, а також враховуючи, що компетентність визначає здатність особистості діяти за межами навчальних умов і ситуацій, переносити знання і вміння в галузь практичного застосування, визначають наступні етапи поступального розвитку компетентності в освітньому процесі:

Навчально-теоретичний етап, спрямований на формування інтелектуальних (теоретичних) умінь і здібностей студентів вирішувати теоретичні завдання в навчальному процесі. Основним засобом розвитку компетентності на цьому етапі є ситуаційно-проблемні завдання.

Навчально-практичний етап, пов'язаний з формуванням здібностей студентів застосовувати знання і вміння в ситуаціях ігрової взаємодії, а також самостійно проектувати способи вирішення соціальних/професійних проблем за допомогою розробки відповідних проектів.

Практичний етап, спрямований на безпосереднє застосування сформованих знань і умінь в умовах реального соціальної взаємодії/професійної діяльності.

Отже, теоретичні та методологічні засади формування компетентності, зміст компетентнісного підходу до професійної підготовки дозволили визначити сукупність психолого-педагогічних умов формування компетентності у студентів. Реалізація в освітній практиці описаних вище психолого-педагогічних умов сприятиме вирішенню найбільш актуального завдання сучасної вищої школи – підготовці конкурентоспроможного випускника.

Література

1. Кремень В. Г. Освіта і наука України: шляхи модернізації (Факти, роздуми, перспективи) / В. Г. Кремень. – Київ : Грамота, 2003. – 216 с.
2. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: бібліотека з освітньої політики / під заг. ред. О. В. Овчарук. – Київ : «К.І.С.», 2004. – 112 с.
3. Козир А. В. Компетентність як необхідний компонент професійної майстерності викладачів мистецьких дисциплін // Матеріали VI культурологічного читання пам'яті Володимира Подкопаєва / Національний мовно-культурний простір України в контексті глобалізаційних та євроінтеграційних процесів : Всеукр. наук.-практ. конф.: зб. матер., м. Київ, 3-5 червня 2008 р. : ДАКККіМ, 2009.
4. Петрук В. А. Модель формування фахової компетентності в майбутніх випускників технічних ВНЗ у процесі двоступеневого навчання / В.А. Петрук // «Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку». – 2009. – Вип. 3. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.intellect-invest.org.ua/ukr/pedagog_editions_emagazine_pedagogical_science_arhiv_pn_n3_2009_st_7/.
5. Петрук В. А. Теоретико-методичні засади формування професійної компетентності майбутніх фахівців технічних спеціальностей у процесі вивчення фундаментальних дисциплін: монографія. / В.А. Петрук. – Вінниця: УНІВЕРСУМ–Вінниця, 2006. – 292 с.
6. Гусарев С. Д. Юридична деонтологія / С. Д. Гусарев, О. Д. Тихомиров. – Київ : ВІРА-Р. – 2002. – 506 с.
7. Мокин Б. И. Первые итоги реформы в Винницком государственном техническом университете / И. Б. Мокин, Т. Б. Буяльская / Высшее образование: проблемы и перспективы развития: материалы вторых Академических чтений МАН ВШ. – Київ, 1995. – С. 125-126.
8. Мокин Б. И. Итоги восьмилетнего эксперимента по внедрению трехуровневой системы обучения «бакалавр-инженер-магистр» в ВГУ // Вестник Международной академии наук высшей школы. – 1999. – № 3. – С. 74-80.
9. Зеер Е.Ф. Компетентнісний підхід до освіти / Е. Ф. Зеер. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.urora.ru/konf2005.php>.

References

1. Kremen` V. G. Osvita i nauka Ukrayiny` : shlyaxy` modernizatsiyi (Fakty`, rozдумы`, perspekty`vy`) / V. G. Kremen`. – Ky`yiv : Gramota, 2003. – 216 s.
2. Kompetentnisny`j pidxid u suchasnij osviti: svitovy`j dosvid ta ukraiyins`ki perspekty`vy` : biblioteka z osvith`oyi polity`ky` / pid zag. red. O. V. Ovcharuk. – Ky`yiv : «K.I.S.», 2004. – 112 s.
3. Kozy`r A. V. Kompetentnist` yak neobxidny`j komponent profesijnoyi majsternosti vy`kladachiv my`stecz`ky`x dy`scy`plin // Materialy` VI kul`turologichni chy`tannya pam'yati Volody`my`ra Podkopayeva / Nacional`ny`j movno-kul`turny`j prostir Ukrayiny` v konteksti globalizacijny`x ta yevrointegracijny`x procesiv : Vseukr. nauk.-prakt. konf.: zb. mater., m. Ky`yiv, 3-5 chervnya 2008 r. : DAKKKiM, 2009.
4. Petruk V. A. Model` formuvannya faxovoyi kompetentnosti v majbutnix vy`puskny`kiv texnichny`x VNZ u procesi dvostupenevogo navchannya / V.A. Petruk // «Pedagogichna nauka: istoriya, teoriya, prakty`ka, tendetsiyi rozvy`tku». – 2009. – Vy`p. 3. [Elektronny`j resurs] – Rezhym` dostupu: http://www.intellect-invest.org.ua/ukr/pedagog_editions_emagazine_pedagogical_science_arhiv_pn_n3_2009_st_7/.
5. Petruk V. A. Teorety`ko-metody`chni zasady` formuvannya profesijnoyi kompetentnosti majbutnix faxivciv texnichny`x special`nostej u procesi vy`vchennya fundamental`ny`x dy`scy`plin: monografiya. / V.A. Petruk. – Vinny`cya: UNIVERSUM–Vinny`cya, 2006. – 292 s.
6. Gusaryev S. D. Yury`dy`chna deontologiya / S. D. Gusaryev, O. D. Ty`xomy`rov. – Ky`yiv : VIRA-R. – 2002. – 506 s.
7. Mokin B. I. Pervye itogi reformy v Vinnickom gosudarstvennom tehnichestkom universitete / I. B. Mokin, T. B. Buyalskaya / Vysshee obrazovanie: problemy i perspektivy razvitiya: materialy vtoryh Akademicheskij chtenij MAN VSh. – Kiyiv, 1995. – S. 125-126.
8. Mokin B. I. Itogi vosmiletneogo eksperimenta po vnedreniyu trehurovnevoj sistemy obucheniya «bakalavr-inzhener-magistr» v VGTU // Vestnik Mezhdunarodnoj akademii nauk vysshej shkoly. – 1999. – № 3. – S. 74-80.
9. Zeer E.F. Kompetentnisny`j pidxid do osvity` / E. F. Zeyer. [Elektronny`j resurs] – Rezhym` dostupu: <http://www.urora.ru/konf2005.php>.

Стаття надійшла до редакції 03.03.2020 р.